

LLEI DE RECONeixEMENT DE PERSONALITAT JURÍDICA AL RIU TER I LA SEVA CONCA HIDROGRÀFICA

Exposició de motius

Els motius pels quals se sol·licita al Parlament de Catalunya l'aprovació d'una Llei que reconegui personalitat jurídica al riu Ter i la seva conca hidrogràfica són tres: el primer, la contaminació provocada pels nitrats procedents de fonts agràries degut als quals bona part del Ter i la seva conca han estat declarats zona vulnerable desde 1998;¹ el segon, el desequilibri que presenten els nivells de cabal hidràulic provocat pel transvasament de les seves aigües a l'àrea metropolitana de Barcelona, cosa que interfereix en i dificulta l'existència, permanència i reproducció dels hàbitats naturals, la vegetació i la fauna que li són pròpies; per últim, la insuficiència de l'actual sistema jurídic de protecció, tot i les importants figures de protecció i els instruments de caràcter regulador que s'han anat succeïnt al llarg dels últims vint anys.

La proposta es refereix a tot l'ecosistema fluvial del riu Ter, amb una superfície de 3.010,5 km² i una conca de 3.010 km². Les aigües superficials s'aprofiten, en un 83% per a la producció hidroelèctrica. Presenta un cabal mig anual de 850hm³, amb una mitjana de descàrrega en la desembocadura de 27m³/s. Neix a Ulldeter (municipi de Setcases, comarca del Ripollès), a uns 2.400 metres d'altitud i al peu d'un cercle glacial. El seu curs comença, doncs, en la zona pirinaica del Ripollès i segueix fins a la zona dels meandres, a la comarca d'Osona. A continuació, arriba als embassaments de Sau-Susqueda, on es troba un gran complex destinat a l'abastament d'aigua i l'aprofitament hidroelèctric, per continuar, més avall, fins a la comarca de la Selva i finalment la del Baix Empordà, on desemboca. El conjunt de tots els seus components -la biodiversitat característica (hàbitat, flora y fauna), el sistema hidrogeològic amb el que connecta i que conforma la seva conca, el fons fluvial, la qualitat de l'aigua i el seu cabal-, han sofert una sèrie de pressions derivades de l'ús industrial des del segle XIX fins avui.

El Ter, juntament amb el Llobregat, és un dels rius més explotats de Catalunya i el seu abastament d'aigua a l'àrea de Barcelona és indispensable pel desenvolupament i el sosteniment econòmic d'aquesta comunitat. Ja històricament, el Ter i la seva conca han estat afectats per la intervenció humana, començant especialment el 1790, quan la seva trajectòria en el curs més baix, des del municipi de Colomers fins a la seva desembocadura al que ara es coneix com la zona de la Pletera (municipi de

---

1   DECRET 283/1998, de 21 d'octubre, de designació de les zones vulnerables en relació amb la contaminació de nitrats procedents de fonts agràries. Enlace: <https://portaljuridic.gencat.cat/ca/document-del-pjur/?documentId=179342>

Torroella de Montgrí), es va modificar per encàrrec del Consell de Castella. Avui, la seva desembocadura es troba 3km més al sud, a la zona anomenada Gola del Ter, al mateix municipi de Torroella de Montgrí. Amb la industrialització, a principis del segle XIX, es van instal·lar les primeres fàbriques i colònies a les ribes fluvials del Ter, com encara ho evidencien els edificis industrials, les turbines, els molins, les rescloses i les fargues que segueixen el curs del riu al llarg de la seva trajectòria. Això resulta una mostra del vincle històric entre el riu i el progrés econòmic i social que va permetre el creixement de les poblacions de la conca del Ter. Als anys 60 del segle XX, es va iniciar el projecte de transvasament d'aigua del Ter per proporcionar-la a l'àrea metropolitana de Barcelona, la densitat de població de la qual no ha parat de créixer fins a dia d'avui.

D'altra banda, trobem en les poblacions que voregen el Ter, un fort vincle emocional amb el riu, com ho demostren les diverses plataformes ciutadanes que reuneixen a associacions veïnals, organitzacions ecologistes, col·lectius professionals, fundacions culturals, etc.; que reivindiquen mesures per recuperar i protegir l'ecosistema del Ter en els seus diversos cursos.

Per tot això, ha arribat el moment de donar un salt qualitatiu i adoptar un nou model jurídic-polític que vagi en línia amb la vanguardia jurídica internacional i el moviment global de reconeixement dels drets de la Natura.

Aquesta proposta de Llei s'exercita en el marc de la Llei 1/2006, de 16 de febrer, de la Iniciativa Legislativa Popular. La present exposició de motius, que precedeix a l'articulació de la proposta de Llei, s'incorpora de conformitat amb les exigències del capítol II de la Llei 1/2006, per senyalar que el seu objectiu és dotar de personalitat jurídica a l'ecosistema fluvial del riu Ter, per poder-li atorgar, en tant que subjecte de dret, d'una carta de drets propis en base al seu valor ecològic intrínsec i a la solidaritat intergeneracional, garantint així la seva protecció per a les generacions futures. El procés s'iniciarà, com ho senyala l'article 3 del capítol I de la mencionada Llei, mitjançant la presentació a la Mesa del Parlament de Catalunya, de la documentació exigida al capítol III, on se senyala que l'escrit de la presentació haurà de contenir: el text articulat de la proposta de Llei precedit d'una exposició de motius, una memòria explicativa de les raons que aconsellen, segons el parer de les persones firmants, la tramitació i aprovació de la proposta de Llei pel Parlament, i la relació de les persones que componen la Comissió Promotora de la Iniciativa, fent constar les dades personals de totes elles.

A nivell internacional, que es reconeguin els drets de l'ecosistema del riu Ter i la seva conca hidrogràfica significa treballar pel compliment del dret humà a l'aigua i al sanejament reconegut el 28 de juliol de

2010, a través de la Resolució 64/292, per l'Assemblea General de les Nacions Unides.² També és una resposta als nostres compromisos internacionals adquirits, com l'Acord de París de 2015 sobre Canvi Climàtic, i permetrà situar-nos a l'altura de les exigències del nou període geològic en el qual es troba el nostre planeta: l'Antropocè. Al segle XXI, els greus danys ecològics provocats pel model de desenvolupament humà a nivell global ens obliguen a ampliar la nostra responsabilitat amb el medi natural i a reconèixer el seu dret a existir més enllà dels nostres interessos com a espècie. A nivell estatal, la Declaració de la personalitat jurídica del riu Ter i la seva conca hidrogràfica facilitarà el compliment del pla de treball traçat per l'Acord de la Taula del Ter a Girona, el 2 d'agost de 2017, els objectius principals del qual són: (i) reduir l'extracció de cabals del Ter per complir amb els cabals de manteniment del riu que preveu la planificació hidrològica; i (ii) gestionar les situacions de sequera per garantir un bon estat ecològic de la conca del Ter.³ Al mateix temps, atorgar drets a l'entitat natural del riu Ter, fortaleix i amplia els drets de les persones que viuen a les ribes fluvials i a la conca hidrogràfica del Ter, i que resulten amenaçats per la degradació ecològica: els anomenats drets bioculturals, basats en el reconeixement de la interdependència entre la natura, els seus recursos i la cultura de cada comunitat.

El gran repte que té avui el Dret Ambiental és aconseguir la protecció efectiva de la Natura i de les cultures i formes de vida humanes que estan estretament associades a ella, com passa als municipis de la conca del riu Ter. En aquest sentit, es fa necessari interpretar el Dret aplicable als subjectes dignes de protecció jurídica de conformitat al grau de degradació ecològica en què es troba el riu Ter. A més, la present proposta de Llei es fonamenta en l'article 45 de la Constitució Espanyola, interpretat pel Tribunal Suprem en el sentit que és la Natura com a ecosistema la unitat que integra l'ésser humà com un element més i, per tant, la que permet el desenvolupament de la persona. Un referent per a la present proposta de llei és la Iniciativa Legislativa Popular pel reconeixement de Personalitat Jurídica al Mar Menor i a la seva conca, presentada per l'Associació Ecologistas en Acción de Murcia el 29 de juliol de 2020 al Congrés dels Diputats, autoritzada per la Junta Electoral, i en actual procés de recollida de firmes fins al 28 d'octubre de 2021. Aquesta iniciativa obre les portes del nostre ordenament jurídic a una interpretació ecocèntrica, ampliant la categoria de subjecte de dret a les entitats naturals en base a les evidències aportades per les ciències de la vida i del sistema Terra. Aquestes ciències permeten fonamentar una concepció de l'ésser humà com a part integral de la Natura i reconèixer el seu dret d'existir més enllà dels interessos humans. A més, ens obliga a afrontar la degradació ecològica que pateix el planeta Terra i l'amenaça que això comporta per a la supervivència de l'espècie humana.

---

2 64/292. El derecho humano al agua y el saneamiento: https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/64/292&Lang=S

3 Acord de la taula del Ter: http://aca.gencat.cat/web/.content/20_Aigua/09_proteccio_i_conservacio/07_cabals_manteniments/03_compromis_ter/Acord-Ter-signat.pdf

La Declaració de la personalitat jurídica del riu Ter i la seva conca hidrogràfica permetrà una governança autònoma del seu ecosistema, entenent el seu dret a ser protegit; una novetat jurídica -d'acord amb les noves tendències ideològiques pel desenvolupament d'una justícia ambiental, que potencia el tractament donat fins ara: el Riu passa de ser un mer objecte de protecció, recuperació, explotació i desenvolupament, a ser un subjecte inseparablement biològic, ambiental, cultural, espiritual i amb dret a existir per ell mateix.

ARTICLE U: Es declara la personalitat jurídica del riu Ter i de la seva conca hidrogràfica, que es reconeix com un subjecte de drets.

ARTICLE DOS: Es reconeix al riu Ter i la seva conca hidrogràfica els drets a la protecció, conservació, manteniment i, en el seu cas, restauració a càrrec dels governs i els habitants de les ribes del Ter. El dret a existir com a ecosistema i a evolucionar naturalment que inclourà totes les característiques naturals de l'aigua, les comunitats d'organismes, el sòl i els sistemes terrestres i aquàtics que formen part del riu Ter i de la seva conca.

ARTICLE TRES: La Representació i Governança del riu Ter i de la seva conca es concreta en tres figures: una Tutoria i representació legal del Riu, que s'ha d'exercir a través d'un o una representant dels ciutadans i ciutadanes dels municipis riberenys; una Comisió de seguiment; i un Comitè Científic, que assistirà a la Tutoria i a la Comisió, del qual formarà part una comisió independent de científics i científiques, experts i expertes, les universitats i els centres de investigació a nivel regional, nacional i internacional.

ARTICLE QUATRE: Pel què fa a l'Aplicació efectiva d'aquesta Llei, les seves disposicions seran directament aplicables. Tota conducta que vulneri els drets reconeguts i garantits per aquesta Llei, per qualsevol autoritat pública, entitat de dret privat, persona física o persona jurídica, generarà responsabilitat penal, civil, ambiental i administrativa i serà perseguida i sancionada d'acord amb les normes penals, civils, ambientals i administratives en les seves jurisdiccions corresponents.

ARTICLE CINQ: Qualsevol acte o actuació de qualsevol de les administracions públiques que vulneri les disposicions contingudes en la present Llei es considerarà invàlid i serà revisat per via administrativa o judicial.

ARTICLE SIS: Pel què fa a l'exigibilitat, qualsevol persona física o jurídica està legitimada a la defensa de l'ecosistema del riu Ter, i pot fer valdre els drets i les prohibicions d'aquesta Llei a través d'una acció representada al Tribunal corresponent.

Aquesta acció judicial es presentarà en nom de l'ecosistema del riu Ter com la vertadera part interessada. La persona que exerciti aquesta acció i que vegi estimada la seva pretensió tindrà dret a recuperar tot el cost del litigi emprès, a excepció de temeritat o mala fe, inclosos entre altres, els honoraris d'abogats i abogades, procuradors i procuradores, perits i perites, i testimonis, i estarà exhimida de les despeses processals i de les fiances en matèria de mesures cautelars.

DISPOSICIÓ DEROGATÒRIA ÚNICA: Es deroguen totes les disposicions d'igual o inferior rang, en la mesura que siguin contràries a les disposicions recollides en aquesta Llei.

DISPOSICIÓ FINAL ÚNICA: Aquesta Llei entrarà en vigor el mateix dia de la seva publicació oficial.

Proposta de llei redactada per Anna Dot en el marc del projecte "Deixar-te córrer", 2021.